

FACTSHEET DISCRIMINATIE EN SEKSUELE GERICHTHEID

Homoseksualiteit en bisexualiteit

Homoseksualiteit is de benaming voor een seksuele voorkeur voor mensen van hetzelfde geslacht ('homos' is Grieks voor 'gelijk' en 'sexus' Latijn voor 'geslacht'). Een man die op mannen valt, wordt homoseksueel of homo genoemd. Een vrouw die op vrouwen valt, wordt lesbisch of lesbienne genoemd. De term homo of homoseksueel wordt soms ook gebruikt om vrouwen die op vrouwen vallen mee te benoemen. Daarnaast zijn er ook mensen die op mannen en op vrouwen vallen. Zij worden biseksueel genoemd. Homo- of bisexualiteit kan zich op verschillende manieren uiten: in gedrag, gevoelens of identiteit. Het is belangrijk om dit onderscheid te maken: want niet iedereen die homoseksuele gevoelens heeft, heeft ook homoseksueel contact (gedrag), en/of noemt zichzelf homoseksueel (identiteit). Ook is het mogelijk dat iemand homoseksueel contact heeft, zonder homoseksuele gevoelens te hebben.

Lesbische vrouwen, homoseksuele mannen en biseksuelen worden ook wel aangeduid met de afkorting LHB's, waar de L staat voor lesbische vrouwen, de H voor homoseksuele mannen en de B voor biseksuelen. Vaak wordt daar nog de T van Transgender aan toegevoegd: LHBT. In deze factsheet wordt echter alleen ingegaan op discriminatie van LHB's (er is een aparte factsheet over transgenders). In Nederland voelt zo'n 4% tot 7% zich in mindere of meerdere mate aangetrokken tot seksegenoten en kan daardoor worden gezien als lesbisch, homoseksueel of biseksueel (LHB) (Kuyper, 2016). LHB's worden geconfronteerd met diverse vormen van discriminatie alleen op grond van hun homo- of bisexualiteit (de juridische term daarvoor is 'seksuele gerichtheid'). Het kan daarbij gaan om geweldsdelicten, pesterijen in de buurt, in het onderwijs of op de werkvloer, of uitgescholden worden op straat.

Bescherming tegen discriminatie

De Nederlandse wetgeving beschermt homoseksuele mannen, lesbische vrouwen en biseksuele mannen en vrouwen tegen ongelijke behandeling alleen vanwege het feit dat zij een andere seksuele gerichtheid hebben. Sinds 1994 is in Nederland de Algemene Wet gelijke behandeling (AWGB) van kracht. Deze wet biedt bescherming aan mensen die gediscrimineerd worden op onder meer de grond seksuele gerichtheid. De AWGB geldt voor de volgende terreinen:

- Arbeid (bijvoorbeeld bij werving en selectie, arbeidsbemiddeling, ontslag en omgang op de werkvloer);
- Goederen en diensten (bijvoorbeeld bij wonen, gezondheidszorg, onderwijs, financiële dienstverlening, sporten en uitgaan);
- Het vrije beroep (bijvoorbeeld freelancers en zelfstandig ondernemers, zoals makelaars, artsen en architecten);
- Lidmaatschap vakbond of vereniging van beroepsgenoten (personen die belemmerd worden om lid te worden van een vakbond of een vereniging van beroepsgenoten kunnen hierop een beroep doen);

Op 1 juli 2015 is de zogenaamde 'enkele-feitconstructie' uit de Algemene wet gelijk behandeling (AWGB) verdwenen (College voor de Rechten van de Mens, 2015). De enkele feitconstructie hield in dat organisaties met een godsdienstige of levensbeschouwelijke grondslag aan hun personeel functie-eisen mogen stellen die gerelateerd zijn aan de grondslag. Een christelijke school mag niet een leerkracht weigeren of ontslaan vanwege het enkele feit dat zij homoseksueel is bijvoorbeeld. Dat kan alleen als er 'bijkomende omstandigheden' zijn. De enkele feit-constructie veroorzaakte veel misverstanden op en zorgde voor veel discussie. De frase 'bijkomende omstandigheden' suggereerde dat ontslag van een leerkracht door een christelijke school wel mogelijk was. Dit was niet het geval. Door de enkele feit-constructie te schrappen is de wet verduidelijkt. Met de

wetswijziging blijft er wel een uitzondering bestaan voor bijvoorbeeld bijzondere scholen, zodat zij leraren kunnen selecteren op basis van hun godsdienstige overtuiging. Scholen mogen daarbij alleen onderscheid maken op godsdienst en niet op andere gronden zoals homo- of biseksualiteit

Het strafrecht biedt bescherming tegen bedreiging en geweld. Artikelen 137c tot en met 137f van het Wetboek van Strafrecht benoemen hetero- of homoseksuele gerichtheid als grond voor bescherming tegen belediging of het aanzetten tot haat of discriminatie. Artikel 429quater van het wetboek van strafrecht verbiedt discriminatie op grond van hetero- of homoseksuele gerichtheid uitoefening bij uitoefening van een ambt, beroep of bedrijf.

Op internationaal niveau wordt seksuele gerichtheid niet als een discriminatiegrond erkend. Om hieraan iets te doen zijn in 2006 de Yogyakarta Beginselen opgesteld: uitgangspunten voor de toepassing van de internationale wetten voor de mensenrechten met betrekking tot seksuele gerichtheid of oriëntatie en transseksualiteit (www.yogyakartaprinciples.org, 2007). Omdat de beginselen geen verdrag zijn, hebben zij geen rechtsgeldigheid. Wel worden de beginselen door mensenrechtenorganisaties en activisten ingezet om de situatie van homoseksuele mannen en lesbische vrouwen wereldwijd te verbeteren.

De maatschappelijke acceptatie van homoseksualiteit

Diverse onderzoeken hebben de maatschappelijke acceptatie van homoseksualiteit in Nederland in kaart gebracht. Dit gebeurt aan de hand van enquêteonderzoek gehouden onder de hele bevolking. Uit een recent onderzoek van het Sociaal en Cultureel Planbureau blijkt dat slechts een kleine groep Nederlanders afwijzend tegenover homoseksualiteit staat. Een peiling uitgevoerd in 2012 wijst uit dat 4% van de Nederlandse bevolking van zestien jaar en ouder homoseksualiteit afkeurt. Daarmee is Nederland één van de meest homovriendelijke landen van Europa (*Keuzenkamp & Kuiper, 2013*). Praktiserend religieuzen (christenen en moslims) hebben de meeste moeite met homoseksualiteit. 26% van de mensen die één keer per week naar de kerk gaan staat afwijzend tegenover homoseksualiteit. Deze positieve houding is een stuk minder als men daadwerkelijk met homoseksueel gedrag geconfronteerd wordt. Tegenover homoseksuele uitingen is men minder tolerant dan tegenover heteroseksuele uitingen: 29% van de ondervraagden zegt het aanstootgevend te vinden om twee mannen zoenend op straat te zien, terwijl 14% daar moeite mee heeft als het om een man en een vrouw gaat (*Keuzenkamp & Kuiper, 2013*). De maatschappelijke acceptatie van homoseksualiteit is dus groot. Echter, tegenover homoseksueel gedrag is men duidelijk minder toleranter dan tegenover heteroseksueel gedrag.

Gevoelens en ervaringen van onveiligheid en discriminatie

Ook al scoren inwoners van Nederland relatief hoog wat betreft de maatschappelijke acceptatie van homoseksualiteit in onderzoeken: homoseksuele mannen en lesbische vrouwen voelen zich duidelijk onveiliger dan heteroseksuele mannen en vrouwen. Zo voelt 37,6% van de homoseksuele mannen zich wel eens onveilig, tegenover 26,8% van de heteroseksuele mannen (*CBS, 2016*). Het verschil bij vrouwen is geringer: 51,1% van de lesbische of homoseksuele vrouwen voelt zich wel eens onveilig tegen 46,5% van de heteroseksuele vrouwen. In 2010 heeft 29% van de homoseksuele mannen en 23% van de lesbische vrouwen in de openbare ruimte vervelende reacties gekregen die te maken hadden met hun seksuele voorkeur (*Keuzenkamp, Kooiman & Van Lisdonk, 2012*). Het gaat daarbij om afkeurende blikken, uitgescholden worden en flauwe grappen. 3% van de homoseksuele mannen werd bedreigd in 2010.

In 2014 publiceerde het Sociaal en Cultureel Planbureau een onderzoek naar discriminatie-ervaringen (*Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014*). Voor dit onderzoek vulden 12.000 inwoners van Nederland een enquête in. Uit dit onderzoek blijkt dat 42% van de homoseksuele mannen en 39% van de lesbische vrouwen in het jaar dat vooraf ging aan het onderzoek tenminste één discriminatie-ervaring heeft gehad. Het gaat dan vooral om negatieve bejegening; uitgescholden of nageroepen worden op straat of in het verkeer en in de woonomgeving worden gepest.

Discriminatie-ervaringen of de angst gediscrimineerd of niet geaccepteerd te worden, kunnen ervoor zorgen dat LHB's niet voor hun seksuele gerichtheid uitkomen. Een deel van de LHB's komt niet uit altijd uit voor zijn seksuele gerichtheid (*Keuzenkamp, 2010*). Voor veel LHB's is het moeilijk om voor het eerst uit de kast te komen. Sommigen wachten daar jaren mee, nadat zij voor zichzelf hebben bepaald dat zij niet heteroseksueel zijn. Onveiligheidsgevoelens, ervaringen met discriminatie en het verhullen van de seksuele gerichtheid zorgen voor gemiddeld meer stress onder LHB's dan onder heteroseksuelen. Deze vorm van stress wordt ook wel minority stress of minderheidsstress genoemd.

Meldingen van discriminatie

Discriminatie-ervaringen kunnen worden gemeld bij een antidiscriminatievoorziening (ADV), maar uit onderzoek weten we dat gemiddeld slechts een op de acht discriminatie-ervaringen ergens wordt gemeld (*Andriessen, Fernee & Wittebrood, 2014*). In 2015 ging 4,2% van de meldingen bij ADV's over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid (*Dinsbach et al, 2016*). Dat waren 202 meldingen in totaal. Afgelopen jaren is het aantal meldingen over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid gedaald. In 2012 ging nog 8% van de meldingen bij ADV's over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid. Dat waren 458 meldingen in totaal.

De politie registreerde in het jaar 2015 1.574 discriminatie-incidenten op grond van seksuele gerichtheid (*Van Bon & Mink, 2016*). Dat is 31% van het totale aantal geregistreerde discriminatie-incidenten. In 2014 werden er door de politie 1.403 discriminatie-incidenten op grond van seksuele gerichtheid geregistreerd. Deze incidenten betreffen belediging, uitsluiting, bedreiging en mishandeling. Het kan ook gaan om zeer gewelddadige incidenten. Zulke incidenten duiden erop dat homoseksualiteit niet zo geaccepteerd is als blijkt uit opinieonderzoeken. Een vermoedelijk groot (maar onbekend) deel van de geregistreerde incidenten in deze categorie gaat over het gebruik van het woord 'homo' als algemeen scheldwoord.

Het totaal aantal verzoeken om een oordeel over discriminatie op grond van seksuele gerichtheid bij het College voor de Rechten van de Mens is vrij klein. In 2015 ging het om 14 oordelen : 3% van het totaal. In 2014 ging het om 12 verzoeken en in 2013 om 8.

Onderwijs en de woonomgeving

Er zijn twee maatschappelijke terreinen die de laatste jaren extra maatschappelijke aandacht trekken als het gaat om de acceptatie van homoseksualiteit: het onderwijs en de woonomgeving.

In het onderwijs staan veel leerlingen afwijzend tegenover homoseksueel gedrag. Zo vindt 7% van de scholieren in het basisonderwijs het vies als een jongen en een meisje zoenen, terwijl maar liefst 43% twee zoenende jongens vies vindt en 40% twee zoenende meisjes, dezelfde patronen zijn in het voortgezet onderwijs te vinden (*Keuzenkamp & Kuypers, 2013*). LHB-scholieren worden gemiddeld vaker gepest. Het percentage scholieren dat wekelijks wordt gepest, ligt met 16% vier keer zo hoog als onder heteroseksuele leerlingen (4%) (*Kuypers, 2016*). De verhoogde niveaus van pesten onder LHB-scholieren verklaren deels waarom ze meer psychosomatische, emotionele en gedragsproblemen hebben. Zelfdoding komt onder LHB-jongeren meer voor dan onder heteroseksuele jongeren. De voornaamste risicofactor voor suicidaliteit onder LHB-jongeren is dat

zij gepest worden op school vanwege hun seksuele gerichtheid (*Van Bergen et al., 2013*). In 2012 werd het verplicht voor alle scholen om voorlichting te geven over respectvol omgaan met seksuele diversiteit. Daaronder valt onder meer de bevordering van tolerantie en acceptatie van homoseksualiteit en LHB's. In een onderzoeksrapport concludeert de Inspectie van het onderwijs dat de grote meerderheid van de scholen voldoet aan hun wettelijke opdracht om voorlichting te geven over respectvol omgaan met seksuele diversiteit (*Inspectie van het Onderwijs, 2016*). Voor wat betreft de kwaliteit van het onderwijs constateert de Inspectie dat het onderwijs gericht op omgaan met seksualiteit en seksuele diversiteit vaak incidenteel van karakter is, weinig doelgericht en afhankelijk van de leraar.

Uit de Veiligheidsmonitor 2015 van het Centraal Bureau voor de Statistiek komt naar voren dat homoseksuelen en lesbiennes zich in de eigen buurt duidelijk onveiliger voelen dan heteroseksuele mannen en vrouwen (*CBS, 2016*). Diverse incidenten rond het pesten van homoseksuele buurtbewoners trokken veel media-aandacht. Een bekend voorbeeld is het wegpesten van een homostel uit de Utrechtse wijk Leidsche Rijn (*COC Nederland, 2010*). Deze zaak trok veel media-aandacht. Een onderzoek naar zulke incidenten in de buurt wijst op de spanning tussen enerzijds het (vaak moeilijk juridisch bewijsbare) discriminatoire karakter van het geweld en het streven naar een leefbare oplossing. In veel gevallen leidt het geweld uiteindelijk tot de verhuizing van de slachtoffers.

Beleid overheid

De Nederlandse voert een beleid voor de emancipatie van LHB's. De meest recente nota van de landelijke overheid is uitgekomen in 2013 en bestrijkt de periode 2013-2016 (*Ministerie van OCW, 2013*). Deze nota zet vooral in op het vergroten van de veiligheid voor LHB's. Het bestrijden van discriminatie wordt daarbij uitdrukkelijk genoemd. Ook diverse gemeenten voeren een homo-emancipatiebeleid. In Nederland hebben sinds oktober 2014 oktober 42 gemeenten de intentieverklaring 'Regenboogsteden' met de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap ondertekend (*Van Hoof & Mienes, 2016*). In dit convenant verklaren zij gezamenlijk de sociale acceptatie, veiligheid en emancipatie van LHBT's te verbeteren. Eind 2017 willen al deze gemeenten aandacht voor LHBT-emancipatie duurzaam verankerd hebben in hun lokale beleid.

Om de acceptatie van homoseksualiteit in het onderwijs te vergroten heeft de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, de pilot "Sociale veiligheid LHBT-jongeren op school" opgezet die in de schooljaren 2012/13 en 2013/14 is uitgevoerd op ruim 130 scholen. De pilot bestaat uit verschillende onderdelen zoals voorlichting door gastdocenten, lessen in omgangsvormen voor leerlingen, training voor leraren en aandacht voor nazorg en betrokkenheid van ouders. Een evaluatieonderzoek naar deze pilot concludeert dat aandacht voor LHBT's voor meer acceptatie zorgt: scholieren hebben hierdoor minder moeite met LHBT's, met name in het basisonderwijs (*Bucx & Van der Sman, 2014*). Daarnaast zijn leerlingen in het voortgezet onderwijs die lesbische, homoseksuele of biseksuele gevoelens hebben, zich veiliger gaan voelen in de klas.

Wat kan je doen als je als LHB'er wordt gediscrimineerd?

Uitgescholden op straat? Gepest door de burens? Collega's op je werk die nare dingen tegen je zeggen, omdat je homoseksueel bent? De kans is groot dat het om een verboden onderscheid gaat. Kom in actie!

Meld het bij RADAR. We kijken samen wat we kunnen doen om je situatie te verbeteren. Bijvoorbeeld een gesprek met je werkgever. Of aangifte doen bij de politie. Of een klacht indienen bij het College voor de Rechten van de Mens. Ook als je geen stappen wilt ondernemen is het belangrijk om je ervaring te melden. Dankzij je melding kunnen wij ongelijke behandeling in kaart brengen, voorkomen en bestrijden.

Zie voor meer informatie:

- Het COC Nederland is een vereniging die sinds 1946 opkomt voor de emancipatie en belangen van lesbische vrouwen, homoseksuele mannen, biseksuelen en transgenders (LHBT's). [Website COC Nederland](#).
- Een Gay Straight Alliance, oftewel een GSA, is een groep van homo- en heteroleerlingen die acties op touw zet in het voortgezet onderwijs om scholen veiliger te maken voor LHBT-leerlingen. [Website GSA](#).
- Natuurlijk Samen is een Gay Straight Alliance, een samenwerkingsverband tussen organisaties om samen de veiligheid van lesbiennes, homoseksuelen, biseksuelen en transgenders (LHBT's) in de buurt te verbeteren. [Website Natuurlijk Samen](#).
- Bij de politie kun je aangifte doen van discriminatie. De politie heeft een speciale webpagina over discriminatie. [Website](#). Roze in blauw is het netwerk binnen de Nederlandse politie dat de belangen van homo's, lesbiennes, biseksuelen en transgenders. [Website](#).

EEN KLACHT OVER DISCRIMINATIE MELDEN OF ADVIES VRAGEN?

RADAR is op verschillende manieren te bereiken:

Telefonisch: Via het landelijke telefoonnummer 0900- 2354 354 (10 ct/pm)

Website: Via de website www.radar.nl, middels de knop 'discriminatie melden'

Email: Stuur een email naar info@radar.nl

App: Download de gratis 'Meld Discriminatie Nu' app. Verkrijgbaar in Play Store en iOS

Afspraak: Maak een afspraak op een van onze kantoren in: Tilburg (013-8200212), Den Bosch (073-7440118) of Rotterdam (010-4113911)

Schriftelijk: Postbus 1812, 3000 BV Rotterdam

Zie de website www.discriminatie.nl voor de antidiscriminatievoorziening van uw gemeente.

Bronvermelding

Andriessen, I., Fernee, H., & Wittebrood, K. (2014). *Ervaren discriminatie in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document](#)

Bergen, D. van, Bos, H., Lisdonk, J. van, Keuzenkamp, S. & Sandfort, T. (2013). Victimization and suicidality among Dutch lesbian, gay, and bisexual youths. *American journal of public health*, 103, 1, pp. 70-72. [Volledig document](#).

Bon, S. van & Mink, I. (2016). *Discriminatie-cijfers in 2015. Een rapport over registraties van discriminatie-incidenten door de politie, en meldingen bij antidiscriminatievoorzieningen en andere organisaties in Nederland*. Rotterdam : Art.1. [Volledig document](#).

Bucx, F. & Sman, F. Van der (2014). *Anders in de klas. Evaluatie van de pilot Sociale veiligheid LHBT-jongeren op school*. Den Haag: Sociaal en Cultureel Planbureau (SCP). [Volledig document](#).

CBS (2016). *Veiligheidsmonitor 2015*. Den Haag / Heerlen: Centraal bureau voor de Statistiek (CBS). [Volledig document](#).

College voor de Rechten van de Mens (2015). 'Afschaffing van de enkele feit-constructie', Webpagina, 1 juli 2015. [Webpagina](#).

College voor de Rechten van de Mens (2016). *Monitor Discriminatiezaken 2015*. Utrecht: College voor de Rechten van de Mens. [Volledig document](#).

COC Nederland (2010). 'Homostel weggepest uit Leidsche Rijn', 13 juni 2010. [Webpagina](#).

Dinsbach, W., Silversmith, J., Schaap, E., Janss, F. & Mink, I. (2016). *Kerncijfers 2015 : Landelijk overzicht van klachten en meldingen over discriminatie, geregistreerd bij de antidiscriminatievoorzieningen*. Landelijke Vereniging tegen Discriminatie (LVtD). [Volledig document](#).

Inspectie van het Onderwijs (2016). *Omgaan met seksualiteit en seksuele diversiteit : Een beschrijving van het onderwijsaanbod van scholen*. Utrecht : Inspectie van het Onderwijs. [Volledig document](#).

Hoof, J. van & Mienes, M. (2016). *Samenvatting LHBT-beleid, project Regenboogsteden 2015-2017*. Utrecht : Movisie. [Volledig document](#).

Keuzenkamp, S. (red) (2010). *Steeds gewoner, nooit gewoon. Acceptatie van homoseksualiteit in Nederland*. Den Haag: Sociaal en Cultureel planbureau. [Volledig document](#).

Keuzenkamp, S., Kooiman & Lisdonk, J. van (2012). *Niet te ver uit de kast. Ervaringen van homo- en biseksuelen in Nederland*. Den Haag: Sociaal-Cultureel Planbureau. Volledig document.

Keuzenkamp, S. & Kuyper, L. (2013). *Acceptatie van homoseksuelen, biseksuelen en transgenders in Nederland 2013*. Den Haag: Sociaal-Cultureel Planbureau. Volledig document.

Kuyper, L. (2015). *Jongeren en seksuele oriëntatie : Ervaringen van en opvattingen over lesbische, homoseksuele, biseksuele en heteroseksuele jongeren*. Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document](#).

Kuyper, L. (2016). *LHBT-monitor 2016 : Opvattingen over en ervaringen van lesbische, homoseksuele, biseksuele en transgender personen*. Den Haag : Sociaal en Cultureel Planbureau. [Volledig document](#).

Ministerie van OCW (2013). *Hoofdlijnenbrief Emancipatiebeleid 2013-2016*. Den Haag: Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap. [Volledig document](#).

www.yogyakartaprinciples.org (2007). *Yogyakarta Principles. Principles on the Application of International Human Rights Law in relation to Sexual Orientation and Gender Identity*. [Engelstalige officiële versie](#). [Nederlandstalige versie](#).

RADAR
November 2016 (eerdere versie: november 2014)